

Джерела і література

1. Крымский С. Н. Ценностно-смысловой универсум как предметное поле философии / С. Н. Крымский // Философия и социол. мысль. – 1996. – № 3–4. – С. 102–111.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
3. Швейцер А. Культура и этика / А. Швейцер : [пер. с нем. Н. А. Захарченко, Г. В. Колшанского]. – М. : Прогресс, 1973. – С. 82.
4. Романенко М. І. Філософія освіти: історія і сучасність / М. І. Романенко. – Донецьк : Промінь, 2001. – С. 51.
5. Russel B. A. Philosophy for our time // Portraits from Memory. – New York : Simon and Schuster, 1951. – P. 178.

Наталья Иванова. Дошкольное образование в дискурсе философских рефлексий. Статья посвящена проблемам современного дошкольного образования в контексте трансформационных изменений общества. Рассмотрены основные подходы к вопросу о мировоззренческой целостности образовательной парадигмы дошкольного воспитания, об интеграции ребенка дошкольного возраста в социум и освоении личностного ценностно-смыслового универсума. Ребёнок дошкольного возраста, его бытие в экзистенциальных измерениях духовности является объектом современных философско-образовательных рефлексий. Раскрыт вопрос о качестве, количестве и содержании знаний, их этической и здоровьесформирующей целенаправленности, экологической и гносеологической безопасности в контексте построения общества знаний. Обоснована необходимость научной разработки и внедрения в практику дошкольного образования курса «Философии для дошкольников».

Ключевые слова: дошкольное образование, образовательная парадигма, мировоззрение, ценности, знания, философское мышление.

Ivanova Nataliya. Pre-school Education in the Discourse of Philosophical Reflections. The article deals with the problems of modern pre-school education in the context of transformational changes in the society. The main approaches to the question of the outlook integrity of educational paradigm of the pre-school bringing up and about the child's integration into the society and mastering personal value-semantic universum are observed in the article. Pre-school child, his life in existential values of spirit is the object of modern philosophical-educational reflections. The question about the quantity, quality and content of knowledge, its ethic and health-protection direction, ecological security in the context of building the society of knowledge is revealed here. The necessity of scientific elaboration and instillation of the educational course «Philosophy for pre-school children» into the practice of pre-school education is grounded in the article.

Key words: pre-school education, educational paradigm, outlook, values, knowledge, philosophical thinking.

Стаття надійшла до редколегії
23.03.2013 р.

УДК 13 + 930.1:1

Тетяна Ліщук-Торчинська

Філософсько-історичні трактування поняття «історичний наратив»

Постульовано зв'язок історії як історіографічного тексту з наративною репрезентацією минулого. Наголошено на полемічній спрямованості в розкритті Ф. Анкерсмітом і П. Рікером змісту історичного наративу. Основний зміст трактування історичного наративу Ф. Анкерсмітом, П. Рікером, Й. Рюзенем проаналізовано у зв'язку з теоретичними основами їхніх учень.

Ключові слова: історичний наратив, Ф. Анкерсміт, П. Рікер, Й. Рюзен, наративна мова, подієва історія, типології історичного.

Постановка наукової проблеми та її значення. Історичний наратив трактують у зв'язку з темами, які перебувають на сьогодні в центрі філософсько-історичного дискурсу: про шляхи історичного мислення, способи історіописання, об'єктивність і достовірність в історичному дослідженні. Водночас, стрімко збільшується кількість публікацій, які тією чи тією мірою висвітлюють питання «історичний наратив» на рівні парадигмальних чи теоретико-методологічних підходів. З'ясовуючи

зміст поняття «історичний наратив», його часто характеризують за допомогою поняття «наратив» через множину міждисциплінарних характеристик останнього. Поряд із поняттям «історичний наратив» уживають інші, споріднені з ним: «великий наратив» («гранд-наратив»), «майстер-наратив» тощо. Отож, існує певна поняттєва невизначеність щодо трактування історичного наративу й, відповідно, особливостей його історіографічної долі.

Наратив як «міждисциплінарний методологічний конструкт» (термін І. В. Троцук) отримав множинні визначення. Уживання і функціонування історичного наративу виходить за окреслені наративною філософією історії межі й має широке побутування в сучасному філософсько-історичному та історичному дискурсі.

Поняття «історичний наратив» має винятково важливе значення для історичної науки. Історія нерозривно пов'язана з нарацією. «Те, що відрізняє історію (зокрема серед інших суспільних наук у сенсі *social sciences*, – наголошує Єжи Топольський думку А. Данто в дослідженні його моделі філософії історії, – це нарація як основна форма історіографії» [7, с. 25]. У цьому випадку, повністю поділяючи позицію Ф. Анкерсмита, який зазначив: «...я буду використовувати спеціальний термін “наратив” (*naratio*) винятково для позначення історіографічної наративної репрезентації минулого» [1, с. 38], поняття «історичний наратив» будемо трактувати як вид історіографічного тексту.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Є. Топольський розпочинає свій аналіз історичного наративу з аналізу широких контекстів його вивчення: як результату дослідження історика, як тексту; у зв'язку з літературою того періоду, коли було створено текст; у рамках філософії історії. Він також наголошує на нових підходах, предметність яких складає дослідження мова наративу як спосіб конструювання світу та історична нарація як текстова цілісність. Спільним для всіх названих підходів є увага до історичного наративу як тексту, який створили професійні історики [7, с. 25].

І. В. Троцук визначає поняття «історичний наратив» на рівні міждисциплінарних досліджень і досліджує сферу застосування наративного аналізу в соціології [8].

О. В. Мішалова визначає рівні концептуалізації історичного наративу в термінах історіографії (історичний текст), «майстер-наративу» (парадигма дослідження), «великого наративу» (єдина історія людства) [3] й подає характеристику змісту і структури історичного наративу через побудову його теоретичної моделі, в основі якої – «семіотичний трикутник» Ч. У. Моріса [4].

Однак робіт, тематична спрямованість яких тяжіє до трактування саме поняття «історичний наратив», у філософії історії недостатньо. Із тих, що безпосередньо присвячені цій темі, вирізнямо статтю В. М. Сирова «Тема наративу в сучасній західноєвропейській філософії історії» (2000) та О. М. Мішалової «Поняття історичного наративу в сучасній філософії історії» (2007). У ситуації множинності трактувань історичного наративу, що склалася в сучасній філософії історії, доцільно виявити тісніший зв'язок між його визначенням і теоретичними побудовами, концептуальною мережею понять і принципів, у межах яких зроблено визначення. У дослідженні філософсько-історичних інтерпретацій поняття «історичний наратив» доцільно звернутися до ідей тих учених – філософів та істориків, для яких це поняття складає центр їхніх розмислів і теорій.

Мета статті – дослідити зміст трактування історичного наративу Ф. Анкерсмітом, П. Рікером, Й. Рюзенном у зв'язку з філософсько-історичними основами їхніх учень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поширена практика наративних досліджень – трактування поняття «історичний наратив» у зв'язку з поняттям «наратив», хоча, насправді, визнано, що наративна проблематика у філософії історії походить із царини історіографії. Отож є сенс відразу зосередитися на історичному наративі як історіографічному тексті, не беручи до уваги множинні значення тексту взагалі, що його наведено як наратив. Уже в В. Дільтея ішлося про неціненність біографії в сенсі віддзеркалення історії та про необхідність ґрунтуватися в історичному дослідженні на науковому вивченні біографії й автобіографії. «Вважаємо за цілком обґрунтоване припущення, що історична мова – прототип усіх оповідних жанрів: лише після того, як люди навчилися говорити про своє особисте чи колективне минуле, стали можливими міф, поезія та художня література, – стверджує Ф. Анкерсміт. – Наше минуле є найбільш зручною матрицею для оволодіння здатністю впорядковувати висловлювання про реальність послідовним чином» [1, с. 22].

Концептуалізація історичного наративу відбувається в межах побудови його моделей, схем, типів у певних теоретичних підходів, що відповідає тлумаченню поняття, згідно з якими воно – не початкова, вихідна ланка дослідження, а його підсумок, кінцевий пункт.

Ф. Анкерсміт здійснює концептуалізацію історичного наративу через запровадження терміна «ідеальний наратив», який він схарактеризував, узагальнивши наявні підходи, критично проаналізувавши їх і виявивши їхню обмеженість. Ф. Анкерсміт уточнює своє розуміння історичного наративу, відповідаючи на зауваження опонентів наративістської філософії історії, зокрема про обмежене число наративних історіографічних текстів, чи ж, навпаки, – стосовно неувagi наративістичної філософії історії до практики втілення історичної роботи в історичному тексті. Він зазначає: «...коли б в цій книзі (йдеться про роботу Ф. Анкерсміта «Наративна логіка. Семантичний аналіз мови істориків» – Т. Л-Т.) не вживали терміни “наратив” чи “наративна субстанція”, слід уникати будь-яких асоціацій із “belles-lettres” та історіографією, “що розповідає”. Я буду використовувати зазначені терміни як синоніми “історичної інтерпретації”; передбачається, що наратив формулює певну “точку зору”, з якої слід розглядати минуле» [1, с. 29].

Продовжуючи обстоювати свої погляди в полеміці з опонентами наративної логіки, зокрема з тими, хто тлумачив історичний наратив психологічно, Ф. Анкерсміт звертається до зв'язку історичного наративу з наративною мовою: «Володіти знанням (минулого) означає володіти ним у тому вигляді, як воно виражене в наративній мові, яка не є простим посередником» [1, с. 34]. Він наголошує на дескриптивній функції наративної мови, яка була проігнорована в психологічній теорії оповіді. Отож, одна з «таємниць історичної нарації» (термін Є. Топольського) криється саме в природі наративної мови. «Я обрав логічний підхід, – пише Ф. Анкерсміт. – Отож, я не буду брати до уваги те, що написали про наратив психолінгвісти чи французькі структуралісти, які намагалися виявити емпіричні закони, що керують побудовою існуючих наративів. Наративна логіка спрямована на опис наративних структур, які слід прийняти, навіть якщо тільки ще належить написати найперший наратив» [1, с. 37].

П. Рікер чітко формулює своє ставлення до зв'язку історії з наративом. «...Історія не може розірвати всякий зв'язок з оповіддю, не втративши свого історичного характеру», – пише він [5, с. 206]. Трактатування власне історіографічного дискурсу в аспекті наративності П. Рікер розпочинає з аналізу наративної форми історії та її кризи. Причини кризи він пояснює, ілюструючи, як вони проявилися в історичному та філософському дискурсах: «У французькій історіографії криза оповіді зумовлена здебільшого зміною об'єкта історії: яким є тепер не діючий індивід, а цілісний соціальний факт. У логічному ж позитивізмі криза оповіді є радше результатом епістемологічного розриву між історичним поясненням і наративним розумінням» [5, с. 114].

Надалі П. Рікер наголошує на розмежуванні оповідної історії та наративної історії, визначаючи останню однією з форм оповідної історії. Інший аспект його уваги становить проблема конструювання історичного часу в оповідній історії. «Моя теза, – говорить П. Рікер, – ґрунтується на твердженні опосередкованого відношення (між історією та оповіддю – Т. Л-Т.), відношення деривації, завдяки якому історичне знання є похідним від наративного розуміння, жодною мірою не втрачаючи своїх наукових спрямувань» [5, с. 110].

П. Рікер обґрунтовує доцільність збереження категорії «оповіді» в історіографії на основі аналізу концепту «подієвої історії». Він розглядає критику моделі дії в історії з боку школи «Анналів», зокрема Ф. Броделя, який зосередив увагу на відкиданні ідеї провідної ролі особи стосовно породження і зміни подій, а також ідеї щодо точкового характеру змін [5, с. 120]. «Ці два експліцитні наслідки, – розмірковує П. Рікер, – спричиняють третій, який сам по собі ніколи не стає предметом обговорення, а саме, що історія подій, подієва історія може бути тільки історією-оповіддю. Політична історія, подієва історія, історія-оповідь із цього моменту стають ледве не синонімами» [5, с. 120]. Однак, незважаючи на задекларований школою «Анналі» відхід від «подієвої історії» та спрямованість до вивчення «великих тривалостей», зокрема соціальної історії, історії ментальностей тощо (напрями та інструментарій дослідження, які складають ресурс «серійної історії»), ідентифікуючим чинником для історії в ситуації міждисциплінарності продовжує бути подія: «...можна поставити питання, чи не має історія, аби залишитися історичною, перетворити на квазі-події ті повільні зміни, які вона стискує і прискорює у своїй пам'яті, схоже до того, як це відбувається у кінематографі» [5, с. 129]. Структурування, конфігурація історичного наративу – постійна тема розмірковувань П. Рікера. «Разом із Луїсом О. Мінком, – говорить він, – ми наближаємося до головного аргументу “наративістської” концепції, згідно з якою оповіді – це високоорганізовані цілісності, які вимагають специфічного акту розуміння, здатності судження» [5, с. 180]. Знаковою для розуміння позиції П. Рікера в трактуванні історичного наративу є його рефлексія над минулим як Іншим у контексті розмірковувань про «подієву історію»: «...до поняття людського минулого додається, як головна перешкода,

ідея *інакшості*, чи *абсолютної* відмінності... ..наша здатність до комунікації зустрічає як виклик і перешкоду чужість іншого індивіда, розуміння котрого дається лише ціною визнання його непереборної інакшості» [5, с. 115].

У другій частині 1-го тому своєї роботи «Час і оповідь» П. Рікер відповідає на критику нарративного статусу історії з боку «номологічної» моделі в англomовній аналітичній філософії. У частині аналізу поглядів теоретиків, які обстоюють нарративний статус історії, П. Рікер досліджує підходи А. Данто, виражені в його «Аналітичній філософії історії», та погляди У. Б. Геллі, що в роботі «Філософія та історичне розуміння». Першому авторові ми завдячуємо структурному аналізу історії на основі опису подій за допомогою нарративних суджень, а другому – поглибленням розуміння структурних принципів історичного нарративу завдяки конституюванню ним зв'язку між подіями та відкриття здатності «простежувати історію». Запроваджене У. Б. Геллі поняття «простежувати історію», згідно з поясненням П. Рікера, означає «розуміти послідовні дії, думки, почуття як такі, що виражають особливий напрям (*directedness*): ми маємо на увазі під цим, що розвиток штовхає нас вперед, коли незабаром ми відповідаємо на цей імпульс очікуваннями, пов'язаними із завершенням і результатом усього процесу» [5, с. 174].

В основі нарративного статусу історії, згідно з П. Рікером, перебуває діалектика, властива оповідній формі: «...цій оповідній діяльності вже властива своя власна діалектика, яка проводить її через послідовні стадії мімесису, починаючи з префігурацій, які характеризують сферу дії, через конфігурації, які конституують побудову інтриги – у широкому розумінні аристотелівського *mythos*, – до рефігурацій, зумовлених зіткненням світу тексту й життєвого світу» [5, с. 209]. Важливою рисою, притаманною нарративному способу історіописання, є діалектика минулого, теперішнього та сучасного, тобто темпоральний вимір.

Й. Рюзен відзначає, що поняття «нарратив» не має однозначних конотацій і загальноприйнятого трактування. Тлумачить нарратив Й. Рюзен, розмірковуючи про єдину історію: «Якщо розглядати “історію” з огляду на її спільність для культур і епох, то вона завжди має *подвійне значення*. З одного боку, її розуміють як *упорядковані в часі події (res gestae, “справи”)* в минулому, з іншого – “історію” розуміють як повідомлення про ці події, у якому розкривається її значення для інтерпретації людиною себе і світу. У першому випадку йдеться про хронологічний перебіг подій, у другому – про їх нарративну репрезентацію» [6, с. 18]. Зміст нарративної репрезентації Й. Рюзен розкриває на основі звернення до значущих подій, спектр вияву яких надзвичайно широкий. Сюди потрапляють події, що перебувають у зв'язку із суб'єктністю дієвців (самі суб'єкти також позбавлені однорідності), з процесуальним перебігом й такі, що пов'язані з мисленнєвими та духовними явищами і процесами. Не менш важливим для нарративної репрезентації є з'ясування співвідношення між минулим і теперішнім: «З другого погляду, історія – це інтерпретаційний виклад минулого в культурних орієнтирних рамках теперішнього. Тут “історія” – це праця історичної свідомості. Через спогади й пам'ять, тлумачачи минуле, усучаснюють його у формі розповіді» [6, с. 19]. Отож, ідеться насправді про те, у яких формах і як існує історична свідомість, а не про зв'язок нарративної форми подання історії з науковими формами історичного пізнання, що визначені П. Рюзенoм як «...історичні знання в суто модерній формі академічної дисципліни, окремої науки» [6, с. 8]. В аспекті дослідження поняття «історичний нарратив» викликає зацікавленість розгляд Й. Рюзенoм типології історичного. Перш ніж представити власну типологію, Й. Рюзен проаналізував типи «використання історії для сучасних потреб життя» [6, с. 27], що були запропоновані Ніцше, а також запропонований Х. Уайтом [2] «інструментарій для аналізу історіографії» [6, с. 27].

На підставі критерію формування історичного змісту Й. Рюзен вирізняє такі типи: а) традиційний, сутність якого полягає в зосередженні на пам'яті, яка забезпечує ідентичність і, відповідно, дотримання зразків; б) екземплярний, для якого властива увага до пам'яті в усвідомленні теперішнього, пошук в історії нормативності, функціонування часу на рівні просторових вимірів; в) критичний, із позицій якого відбувається оцінювання і заперечення теперішнього, наголошують на змінності, на запереченні усталеного; г) генетичний, що зосереджений на мінливості й розвитку, поступі, у якому проявляється збереження тривання і змін [6, с. 29–30]. Зіставляючи підхід Х. Уайта та свій підхід, Й. Рюзен увиразнює власну позицію: «...за допомогою типологій Вайта і Рюзена можна схарактеризувати й історичні процеси. У Вайта порядок тропів можна розуміти як циклічний рух, а в Рюзена традиційне, екземплярне й генетичне мислення можна поєднати з великими епохами, універсальними для всіх культур, а критичний тип розглядати як перехідний медіум» [6, с. 33].

У своєму підході до історичного мислення Й. Рюзен заторкує широкі пласти нарративності, які функціонують як: а) «метаоповідь» (*master-narrative*) – це форма, у якій «...історія” виконує свою

культурно орієнтирну функцію» [6, с. 22]. Істотним змістом метаповіді є зв'язок минулого з теперішнім; нехай навіть поданий у міфічній формі, він сприяє ідентифікації особи та легітимізації її світу. Така історія набуває сакраментального значення та має етноцентричне спрямування [6, с. 22–23]; б) класична форма історичного нарративу (назвемо її так). Вона містить мисленнєву форму, своєрідну логіку, в якій проявляється та функціонує історична свідомість. Вона артикулює сув'язь часів і властиву історії часову послідовність перебігу подій, «це форма історії з класичними ознаками (початком, серединою і закінченням): щось змінилося так, що те, що відбулося з ним у якийсь проміжок часу, пояснює, чому наприкінці цього проміжку стало інакше, ніж було на початку» [6, с. 88]. Однак, прояви нарративності множинні, історичність, що пронизує наше буття, виходить за межі класичної форми історичного нарративу: «...історична свідомість завжди виявляється в нарративній формі. Вона виступає не лише як усна чи ще якимось об'єктивована мова, а і як утвори, що репрезентують історію, наприклад, пам'ятники чи історичні символи» [6, с. 87–88]; в) нарративні аббревіатури чи ультракороткі історії, що мають комунікативну природу й широке ходження. Прикладами таких аббревіатур Й. Рюзен називає такі слова, як Бісмарк, Бастилія, Освенцим, тобто слова, з якими ідентифікують «цілі історії». Цей пласт нарративності характеризується тим, що «...нарративні аббревіатури чи ультракороткі історії належать до основного інвентарю будь-якої комунікації і саме на всіх рівнях – від повсякденної розмови до високо стилізованої інтерпретації обставин людського життя» [6, с. 89]. Такі нарративні аббревіатури функціонують як прояв і свідчення історичної свідомості та пронизують сферу повсякденного життя. «Вони сигналізують історичну пам'ять, яка настільки ввійшла в розмовну мову, що не потрібно розповідати деталізованих історій, щоб їх зрозуміти» [6, с. 89]. Зрозуміло, що у формуванні схожих слів-образів пальма першості належить професійним історикам, так само як і включення нарративних аббревіатур у дискурс наукового співтовариства.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у Ф. Анкерсмита й у П. Рікера трактування історичного нарративу жодною мірою не пов'язане винятково зі зверненням до емпіричного історичного тексту як окремого об'єкта дослідження. Ф. Анкерсміт розширює трактування історичного нарративу й акцентує на «історичній інтерпретації», «точці зору», з позицій якої визначено минуле, а саме дослідження змісту історичного нарративу здійснено через аналіз мови нарративу історика – інтерпретуючої та метафоричної.

П. Рікер 1-й том своєї роботи «Час і оповідь» цілковито присвятив концептуалізації історичного нарративу. Він тлумачить оповідь в історіографії на основі поняття «подійна історія» та виділяє, услід за Л. О. Мінком, якість цілісності в історичному нарративі, наголошуючи на потребі розуміння, причому звертається до розуміння Іншого, що відкриває нові горизонти історичного дослідження. П. Рікер акцентує на діалектиці минулого теперішнього та майбутнього в історичному нарративі й на особливостях конструювання оповіді.

Й. Рюзен характеризує історичний нарратив у контексті міркувань про загальну історію. Він запропонував типологію історичного – вирізняє традиційний, екземплярний, критичний і генетичний типи, які відображають поступ історичного мислення, і виділив пласти нарративності, які відображають особливості історичного мислення.

Отож, методологічні підходи семантико-структуралістського, феноменолого-герменевтичного й постмодерністського спрямування у філософії історії містять когнітивний потенціал для аналізу змісту поняття «історичний нараяв». Концептуалізація історичного нарративу ґрунтується на низці тверджень стосовно історичного мислення, історіографічного дискурсу, нарративної форми історії. Відтак подальший розгляд поняття «історичний нарратив» має спрямуванням дослідження історичного нарративу як форми, що містить множину спеціальних моделей дискурсу; побудови історичного нарративу як перетворення подій у текст; смислоутворення та розуміння в історичному нарративі; епістемологічних питань опису та пояснення минулого; системи аргументації та інтерпретативних матриць історичного нарративу. Інший бік концептуалізації історичного нарративу спрямовує до аналізу його соціокультурного складника.

Джерела та література

1. Анкерсміт Ф. Нарративная логика. Семантический анализ языка историков / Франк Анкерсміт ; [пер. с англ. О. Гавришиной, А. Олейникова ; под науч. ред. Л. Б. Макеевой]. – М. : Идея–пресс, 2003. – 360 с.
2. Ліщук-Торчинська Т. П. Структуралістська трактовка Хейденем Уайтом епістемологічного статусу та пояснюючої ролі історичного нарративу / Т. П. Ліщук-Торчинська // Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переясл.-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди» : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 24. – С. 458–463.

3. Мішалова О. В. Историчний нарратив як форма організації та репрезентації історичного знання / О. В. Мішалова // Актуальні проблеми духовності : зб. наук. пр. / ред. Я. В. Шрамко. – Вип. 12. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – С. 184–213.
4. Мішалова О. В. Теоретична модель історичного нарративу / О. В. Мішалова // Актуальні проблеми духовності : зб. наук. пр. / відп. ред. Я. В. Шрамко. – Вип. 9. – Кривий Ріг : Вид. Дім, 2008. – С. 34–47.
5. Рикёр П. Время и рассказ / П. Рикёр ; [пер. с фр. Т. В. Славко] ; под ред. С. Я. Левит. – Т. 1. Интрига и исторический рассказ. – М. ; СПб. : Университет. кн., 1998. – 313 с.
6. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення / Йорн Рюзен ; [пер. з нім. В. Кам'янець]. – Львів : Літопис, 2010. – 358 с.
7. Топольський С. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації / Єжи Топольський ; [пер. с польс. Н. Гончаренко] ; наук. ред. д-р іст. наук Ю. Волошин]. – К. : «К. І. С.», 2010. – 400 с.
8. Троцук И. В. Теория и практика нарративного анализа в социологии : монография / И. В. Троцук. – М. : Уникум-центр, 2006. – 207 с.

Лишук-Торчинская Татьяна. Философско-исторические трактовки понятия «исторический нарратив». Анализируется содержание трактовок исторического нарратива Ф. Анкерсмитом, П. Рикером, Й. Рюзенем. Акцентируется, что в качестве средства истолкования Ф. Анкерсмит избрал понятие «идеальный нарратив». Сделан вывод, что в теории Ф. Анкерсмита принципиальное значение имеет интерпретативная составная исторического текста и язык нарратива историка. Отмечено, что П. Рикер толкует рассказ в историографии на основании понятия «событийная история». Подчеркнуто выделение П. Рикером, вслед за Л. О. Минком, качества целостности в нарративе и необходимости понимания. Акцентирована идея П. Рикера о важности понимания *Другого* в постижении прошлого, сделаны акценты на качестве темпоральности в историческом нарративе и особенностях конструирования рассказа. Определен эвристический потенциал предложенной Й. Рюзенем типологии исторического и выделенных им пластов нарративности.

Ключевые слова: исторический нарратив, Ф. Анкерсмит, П. Рикер, Й. Рюзен, нарративный язык, событийная история, типологии исторического.

Lishchuk-Torchynska Tetiana. Philosophical and Historical Interpretation of the Concept of «Historical Narrative». A content of interpretations of historical narrative were analyzed by F. Ankersmit, P. Ricoeur and J. Rusen. Was accented, that F. Ankersmit chose the term of «ideal narrative» as a means of interpretation. On conclusion, that in the theory of F. Ankersmit fundamental importance has interpretative component of the historical text and the language of narrative of historian. It was noted that P. Ricoeur interprets the story in the historiography on the basis of the concept of «event-history». Highlighted selection by P. Ricoeur, after L. O. Mink, attribute of the integrality and the need of understand in the narrative. P. Ricoeur's idea about the importance of understanding the Other in the comprehension of the past, focusing on the quality of temporality in the historical narrative and design features of the story were accented. Heuristic potential of typology of historical proposed by J. Rusen and layers of narrative allocated to them was defined.

Key words: historical narrative, F. Ankersmit, P. Ricoeur, J. Rusen, narrative language, event history, typology of historical.

Стаття надійшла до редколегії
05.04.2013 р.

УДК 316.723:305

Катерина Насонова

Вплив засобів масової комунікації на трансформацію гендерних установок

У статті проаналізовано сучасні засоби масової комунікації та їх вплив на формування гендерних орієнтирів у сучасному суспільстві. Особливу увагу приділено процесу становлення гендерних установок у дитячому віці та впливу медіа-простору на їх формування. Схарактеризовано технології транслювання гендерних стереотипів у рекламі та кінематографі. Акцентовано увагу на уніфікації цінностей і моделей гендерної поведінки та зміні або змішуванні гендерних ролей.

Ключові слова: засоби масової комунікації, гендер, гендерна роль, гендерні установки, медіа-простір, телебачення, реклама, кінематограф.

© Насонова К., 2014